

SMLOUVA O VYDÁVÁNÍ CHETITSKÝCH TEXTŮ A ROZLUŠTĚNÍ CHETITSKÉHO JAZYKA¹

I. ČÁST

Šárka Velhartická

Text studie je rozdělen do dvou částí. V prvním oddíle (v čísle 53/2018) publikujeme dokumenty chronologicky spadající do období před uzavřením smlouvy. Druhá část článku, zaměřená na pobyt Bedřicha Hrozného v Istanbulu včetně textu smlouvy, bude uveřejněna v čísle 54/2018.

Při objevu mnoha hliněných tabulek popsaných klínovým písmem v centrální Anatolii na počátku 20. století stála předovýchodní archeologie před velkým množstvím nově se zrodivších otázek. Tento nález, který se podařil německým a tureckým archeologům, znamenal převrat v interpretaci nejen starověkých dějin, ale následně zásadním způsobem ovlivnil zejména lingvistické bádání a srovnávací jazykovědu.

Při archeologickém výzkumu hlavního města kdysi mocné Chetitské říše, Boğazköy,² bylo odkryto velké množství textů sepsaných v již známém a rozluštěném písmu – klínopisu –, ale pro badatele novým, dosud neznámým jazykem. Staroorientalisté byli v době tohoto objevu schopni číst klínopisné texty z oblasti Mezopotámie psané sumersky a akkadsky, tyto jazyky se vyučovaly na evropských univerzitách a byly překládány do evropských jazyků, avšak nově nalezeným anatolským textům nebylo možné porozumět. Jejich objevitel, německý učenec Hugo Winckler, se o to od prvního okamžiku pokoušel – avšak dařilo se mu číst pouze ty texty, které byly psány již zmíněnými mi známými jazyky.

Německá orientální společnost se dostala do neobvyklé situace, kdy zájem o rozluštění této záhady byl mimořádný a nejen odborníci, ale i laická veřejnost, se o tento objev živě zajímali a pokoušeli se zajistit si účast na jeho

¹ Za poskytnutí cenných rad a informací bych chtěla poděkovat panu prof. dr. Joachimmu Marzahnovi, který mi umožnil přístup do archivu Německé orientální společnosti v Berlíně. Dochované dokumenty zde předkládám v překladu do českého jazyka.

² K dějinám chetitologického bádání viz nejnověji SIEGELOVÁ, Jana: *Sto let chetitologie / Hundert Jahre Hethitologie*. In: VELHARTICKÁ, Šárka: *Bedřich Hrozný a 100 let chetitologie / Bedřich Hrozný and 100 Years of Hittitology*. Praha 2015, s. 63–80. K pobytu Hrozného v Istanbulu viz ALAURA, Silvia: *Bedřich Hrozný a Říšské osmanské muzeum v Cařihradě v době vypuknutí první světové války / Bedřich Hrozný and the Imperial Ottoman Museum in Constantinople at the Outbreak of World War I*. Tamtéž, s. 126–138.

studiu. Jedním z odborníků, kteří se od počátku snažili získat přístup k těmto pramenům a zkoušet štěstí při jejich luštění, byl i český rodák Bedřich Hrozný z Lysé nad Labem. Hrozný, který vystudoval orientalistiku ve Vídni, tou dobou na vídeňské univerzitě přednášel a působil jako knihovník místní univerzitní knihovny a měl za sebou i zahraniční stáže v Berlíně a Londýně, sám uvádí ve svém životopise:

„V letech 1906–1907 a 1911–1912 podařilo se totiž berlínskému assyriologovi H. Wincklerovi objeviti v ruinách hethitského hlavního města Chat-tušaš, v dnešním Boghazköi v Malé Asii, klínopisný archiv králů hethitských, kolem 10 000 hliněných tabulek a fragmentů. Byly-li nám hieroglyfické nápisy hethitské nejen nesrozumitelné, nýbrž i nečitelné, byly klínové tabulky hethitské z Boghazköi nám sice nesrozumitelné, ale písmo klínové nám je umožňovalo alespoň čísti. Byla tak přece naděje, že se podaří během doby rozluštit i řeč. Již r. 1910 přihlásil jsem se u prof. Wincklera za spolupracovníka na nápisích hethitských, za něhož jsem byl jím velmi ochotně přijat, třebaže jsem té doby musil ještě pracovati na svém nedokončeném ještě „Obilí“. Zatím pracoval na nálezů boghazköjském Winckler sám, tehdy ovšem již vážně nemocný, dále assyriologové prof. Böhl z Groningen a Dr. Weidner z Berlína. Po smrti Wincklerově (r. 1913)³ byl jsem Německou orientální společností vydáváním nápisů hethitských oficiálně, notářskou smlouvou, v únoru 1914, pověřen i já a tak jsem se v dubnu téhož roku mohl se svou ženou odebrati do Cařihradu, abych v tamějším museu nápisy tyto kopíroval. Současně se mnou, již od 1. ledna 1914, pracoval v Cařihradě na týchž nápisích též assyriolog Dr. Figulla z Berlína, kdežto na nápisích, nalézajících se v Berlíně, pracovali tehdy kromě zmíněného již Dra Weidnera též assyriolog prof. Delitzsch, můj někdejší učitel, a Dr. O. Weber.

V horečném přímo tempu počal jsem kolem 10. dubna 1914 v museu nad Zlatým Rohem kopírovati hethitské nápisy pro oficiální edici, abych tak dohonil časový předskok, jež měli přede mnou zmínění pánové. Vedle toho přepisoval jsem si rychle písmem latinským i nápisy jiné, jichž jsem v písmě klínovém vydávati nemínil, abych tak měl rozsáhlejší materiál pro své luštění řeči hethitské. Doma pak ve svém bytě v Modě na asijském břehu moře Marmarského večer a dlouho do noci jsem excerpoval jednotlivá slova hethitská z těchto nápisů a seřazoval je ve slovníky, a to nejen alfabetycky podle jejich počátku, nýbrž i podle jejich koncovek. I takovýchto slovníků a tergo bylo třeba, měl-li jsem s nadějí na úspěch se pokusiti o určení neznámých nám ještě gramatických tvarů hethitských. Tak jsem pracoval v Cařihradě až do konce srpna 1914, když nás vypuklá zatím válka světová přinutila k ná-

³ Vedoucí boghazköjských vykopávek Hugo Winckler zemřel 19. 4. 1913.

vratu do Vídně. Než v tu dobu měl jsem opsáno již takové množství nápisů hethitských, že jsem i ve Vídni mohl pak pracovat dále na luštění této velmi důležité řeči.“⁴

Zmíněné údaje, které Bedřich Hrozný uvedl v roce 1931 ve svém životopise, je možné doložit i dosud nepublikovanými a po sto let uchovávanými dokumenty v korespondenci Německé orientální společnosti. A nejen z právě citovaných řádek, které sepsal sám Hrozný, vyplývá, jak intenzivně usiloval o možnost účastnit se oficiálně luštění nově nalezené řeči z Boğazköy. Po Wincklerově smrti byl vedením vydávání chetitských textů pověřen Otto Weber,⁵ který ještě v červnu 1913 odjel do Cařihradu, kde se setkal s ředitelem muzea Halilem Edhemem Beyem⁶ a podařilo se mu dojednat pokračování německých vykopávek v Boğazköy i publikaci nalezených klínopisných textů. Otto Weber také ze své pozice Německé orientální společnosti navrhl, aby se publikování textů přímo v Cařihradě ujal Hugo H. Figulla,⁷ který rok předtím promoval u Bruno Meissnera ve Vratislavi prací *Der Briefwechsel Belibnis. Historische Urkunden aus der Zeit Assurbanipals* a působil na Friedrich-Wilhelms-Universität v Berlíně. V listopadu 1913 pak Otto Weber navrhl, aby byl ke zpracovávání textů přizván i Bedřich Hrozný, který přednášel assyriologii na vídeňské univerzitě. V archivu Německé orientální společnosti se dochovala jak smlouva se dvěma hlavními protagonisty luštění chetitštiny, Hugo H. Figullou a Bedřichem Hrozným (oproti očekávání však v archivu DOG finální verze smluv mezi dokumenty chybí a jsou zde uloženy pouze jejich koncepty; jeden z předpokládaných dvou originálů Hrozného smlouvy se dochoval v jeho pražské pozůstalosti), tak např. i pozvánka na Hrozného přednášku 24. listopadu 1915, kdy poprvé veřejnosti představil rozluštění chetitštiny, a dále i vzájemná korespondence z období, kdy oba badatelé pobývali v Istanbulu za účelem kopírování chetitských klínopisných tabulek,⁸ mezi Bedřichem Hrozným, Hugo H. Figullou, Bruno

⁴ HROZNÝ, Bedřich: *Vlastní životopis v kostce*. Venkov, XXVI/1, 1.I.1931, supplement s. 2.

⁵ Otto Weber (1877–1928), německý orientalista, stal se druhým ředitelem Předovýchodního oddělení Berlínských muzeí a hlavním vydavatelem nalezených chetitských textů.

⁶ Halil Edhem Eldem (1861–1938), ředitel istanbulského muzea, viz BITTEL, Kurt: *Halil, Edhem*. Reallexikon der Assyriologie (dále jen RLA), 4, 1. Lieferung, 1972, s. 59.

⁷ Hugo Heinrich Figulla (1885–1969), viz např. EBELING, Erich: *Figulla*. RLA, 3, 1957–1971, s. 61–62; OBERHEID, Robert: *Emil O. Forrer und die Anfänge der Hethitologie. Eine wissenschaftshistorische Biografie*. Berlin – New York 2007, s. 362–362 a WEIDNER, Ernst: *Nachruf H. H. Figulla*. Archiv für Orientforschung (dále jen AfO), 23, 1970, s. 220.

⁸ V archivu Německé orientální společnosti se mimo jiné dochoval i dřívější dopis Bedřicha Hrozného adresovaný archeologovi Robertu Koldeweyovi ohledně nálezů obilí (DOG II.

Güterbockem⁹, Eckhardem Ungerem¹⁰ a Otto Weberem. Celkem se jedná o sedm dopisů z let 1912/13,¹¹ 24 dopisů z roku 1914¹² a rovněž dopisy a pohlednice z pozdějších let až do roku 1928¹³ (adresáty jsou nově i Heinrich Schäfer¹⁴ a Walter Andrae¹⁵). Souhrnem se tedy jedná o cca. 50 dokumentů. Dopisy jsou psány německy a zde je překládáme do českého jazyka.

Z nejstaršího v archivu DOG doloženého dopisu (28. listopadu 1913), který psal Bedřich Hrozný,¹⁶ se dozvídáme, že Otto Weber informoval Bedřicha Hrozného o možnosti účastnit se luštění klínopisných textů nalezených v Boğazköy. Profesoru Güterbockovi píše Hrozný svůj dopis z Vídně, kde v té době žil a působil:

Velevážený pane profesore,

Před nějakým časem jsem obdržel dopis od pana prof. dr. Webera z Káhiry, v němž mi sděluje, že Německé orientální společnosti předložil žádost zapojit mě do vydávání textů z Boghazköi. Toto sdělení mě samozřejmě na-

Ausgrabungen, 1.2.18.3. Brief, Hrozný an Koldewey, Wien, 15. 08. 10. Viz VELHARTICKÁ, Šárka: *Orientalista Bedřich Hrozný – rozluštitel chetitského jazyka ve světle nově objevených dokumentů / The Orientalist Bedřich Hrozný – the Hittite Language Decipherer in the Light of Newly Discovered Documents*. In: VELHARTICKÁ, Šárka: Bedřich Hrozný a 100 let chetitologie / Bedřich Hrozný and 100 Years of Hittitology. Praha 2015, s. 46).

⁹ Bruno Güterbock (1858–1940) působil po dlouhá léta jako tajemník Německé orientální společnosti. Promoval roku 1882 na univerzitě v Královci (Kaliningrad, do roku 1946 Königsberg), roku 1928 obdržel medaili za zásluhy od Královské Pruské akademie věd. Jeho manželkou byla švýcarsko-rakouská spisovatelka Grethe Auerová (1871–1940), jejich synem byl pozdější významný chetitolog Hans Gustav Güterbock (1908–2000).

¹⁰ Eckhard Unger (1884–1966), německý staroorientalista a archeolog, vedoucí Předovýchodního oddělení Berlínských muzeí v Cařihradě.

¹¹ Tj. jeden koncept dopisu Bruno Güterbocka Hroznému, dva dopisy Hrozného Güterbockovi a jeden dopis adresovaný představenstvu DOG, a dále celkem tři dopisy Figully Güterbockovi.

¹² Tj. tři dopisy Bruno Güterbocka Figullovi, sedm dopisů Figully Güterbockovi, devět dopisů Hrozného Güterbockovi, po jednom dopise Figully Otto Weberovi a Eckhardu Ungerovi a dva dopisy Eckharda Ungera Bruno Güterbockovi a jeden Hugo Figullovi.

¹³ Tj. Hrozného dopis a pohlednice Heinrichu Schäferovi a Schäferův dopis Hroznému, dvě pohlednice Hrozného Otto Weberovi a pohlednice Figully Güterbockovi a dopis Walteru Andraemu.

¹⁴ Heinrich Schäfer (1868–1957), německý egyptolog, od roku 1888 působil v berlínských Královských muzeích.

¹⁵ Walter Andrae (1875–1956), německý předovýchodní archeolog.

¹⁶ DOG II. AUSGRABUNGEN §. KLEINASIEN, 3.2. PUBLIKATION DER BOGHAZKÖI-TAFELN, 3.2.6. KORRESPONDENZ 1912/13, Brief Hrozný an Güterbock, 28. 12. 1913.

plnilo velkou radostí; za možnost moci spolupracovat na tomto významném nálezu budu velice vděčný.

Nyní si dovoluji zdvoř.[ile] dotázati se Vás, velevážený pane profesore, zdali Německá orientální společnost již žádost přijala. Bylo by pro mě důležité se toto dozvědět, neboť bych chtěl brzy předložit cí.s.[ařské] Akademii věd ve Vídni žádost o stipendium, které by mi pobyt v Cařihradě umožnilo. Po dohodě s panem prof. dr. Weberem nechci a nemohu být DOG [tj. Německé orientální společnosti] finanční zátěží.

Tímto prosím o lask.[avou] odpověď, podepisuji s výrazem své znamenité úcty

Váš nejjodanější

Doc. dr. Friedrich Hrozný.

Vídeň

28/XI 13.

XVIII. Scheibenbergstr. 20.

V době, kdy se Hrozný dozvěděl o své šanci účastnit se vydávání nově nalezených záhadných textů, měla již Německá orientální společnost zvoleného vhodného badatele, Hugo H. Figullu, který byl připraven do Istanbulu odcestovat a začít na textech pracovat od 1. ledna 1914. Měl tedy možnost se již od počátku ledna 1914 seznámit s těmito dokumenty a začít podstatně dříve než Bedřich Hrozný luštit neznámý jazyk.

Bedřich Hrozný podepsal smlouvu až 27. února 1914 a datum začátku jeho práce na textech z Boğazköy bylo stanoveno na 21. března. Hroznému se podařilo zahájit práce s několikaměsíčním zpožděním oproti Figullovi, 10. dubna 1914.

Nicméně z dokladů, které se dochovaly v archivu, zřetelně vyplývá, že Hugo H. Figulla ztratil mnoho času osobními konflikty a jejich řešením. Nejprve se prodlevy týkaly převodů financí, jeho platu a výběru banky a o několik měsíců později musel z důvodu neshod se spolubydlícími, manželi Ungerovými,¹⁷ společně se ženou hledat v Istanbulu nový byt a stěhovat

¹⁷ Ungerovi bydleli v cařihradské čtvrti Arnavutköy, jež leží v západní, evropské části města (ALAURO, Silvia: *Figullas und Hroznýs Arbeit an den Boğazköy-Tafeln im Kaiserlich-Ottomanischen Museum in Konstantinopel* 1914. *Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft*, 147, 2015, s. 26). Podle Silvie Alaury byla manželkou Eckharda Ungera, jež je v této korespondenci zmiňována, pravděpodobně Irmgard Unger-Brückner (1886–1976), spisovatelka a historička (ALAURO, Silvia: *Figullas und Hroznýs Arbeit an den Boğazköy-Tafeln im Kaiserlich-Ottomanischen Museum in Konstantinopel* 1914. *Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft*, 147, 2015, s. 26, n. 9). Tento údaj je však nejistý a neodpovídá kontextu citovaných dopisů z doby první světové války, neboť podle dochovaných dokumentů je jejich sňatek datován do roku 1943.

se.¹⁸ Počáteční korespondence s Hrozným se týká zejména získání finančních prostředků na jeho pobyt, který měla hradit rakouská strana. Německá orientální společnost se obávala, že kdyby se rakouská Akademie finančně podílela na luštění textů, vzrostl by její zájem na celém projektu. Hrozný je proto v dopisech žádán, aby získal stipendium na cestu a pobyt pouze pro svou osobu. Bedřich Hrozný, který přijel do Istanbulu se svou těhotnou ženou později než Figulloví, bydlel stranou ve čtvrti Moda, neztrácel však čas a ihned se pustil do práce a zmíněných svárů ostatních kolegů se dovedně a diplomaticky vystríhal.

O Figullově řešení finančních problémů a pozdějších neshodách se dozvídáme z dopisů, které psal v závěru roku 1913 z Berlína a na počátku roku 1914 z Istanbulu, a z odpovědí vedení DOG:¹⁹

Figulla Güterbockovi, Berlín, 14. 12. 1913

Berlín, 14. prosince 1913.

Velevážený pane profesore!

Poté, co jsem včera dostal zprávu od pana dr. Ungera z Cařihradu v tom smyslu, že v Cařihradě se každý sám bude muset poohlédnout, jak se tam zařídí, dovoluji si Vám předložit nový odhad našich cestovních nákladů.

Cesta a první pobyt v hotelu	500.00 M.
Náklady na přepravu zavazadel	50.00 “
Doklad tureckého konzulátu o stěhování	20.00 “
Uložení našeho nábytku (měs.[ičně] 16.00 M.)	ročně 192.00 “
Dovozné	40.00 “
Pojištění	50.00 “
Odškodnění nájemného	126.00 “
celkem	978.00 M.

Pozn. na okraji: Přesně spočítáno na M. 942.55 zaokrouhleno na M. 950.
– poukázáno 15. 12. 13

Za těchto okolností bych chtěl odcestovat již 19. pros.[ince], neboť se chci ještě zastavit u svých rodičů a ve Vídni; byl bych Vám vděčný, vážený pane profesore, kdybyste mi chtěl dát v pondělí nebo v úterý vědět o schválení

¹⁸ Figullova žena, Ewa-Sara Ramberg-Figulla (1884?–po 1969), polsko-židovská filoložka a překladatelka. Na její původ v jednom z dopisů Unger také odkazuje.

¹⁹ DOG II. Ausgrabungen 3. Kleinasien. 3.2.6. Korrespondenz 1912/13, Figulla an Güterbock 14. 12. 1913.

výše uvedené sumy osobně v muzeu nebo na adrese: Niederschönhausen²⁰
Schlossallee 43.

V dokonalé účtě

Dr. Figulla.

Náklady na dopravu (Berlin – Caři.h.[rad])	535.00 M. ²¹
s kapesným	10.00 “
“ v Cařihr.[adě]	100.00 “
Pojistná prémie (6500 M)	50.00 “
Nájemné bytu (1/4 roku)	126.00 “
Cestovné	
Hotel	

Figulla Güterbockovi, Berlín, 17. 12. 1913

Berlín, 17. prosince 1913.

Velevážený pane profesore!

Děkuji Vám nejsrdečněji za laskavé vyřízení mého stěhování a pře-
posílám Vám zde požadované potvrzení o přijetí 450 marek za náklady na stěho-
vání a také několik vzorů podpisů mých a mé paní.

V dokonalé účtě

zcela oddaný

Dr. Figulla.

Figulla Güterbockovi, Berlín, 19. 12. 1913

Berlín, 19. prosince 1913.

Velevážený pane profesore!

Děkuji Vám nejsrdečněji za Váš laskavý dopis a přání k cestě a zasílám
Vám požadovanou účtenku na 950 marek.

Prosím, sdělte mi ještě, zda si přejete měs.[íční] účtenku i mého platu,
nebo zda postačuje účtenka vyhotovená bance.

S uctivým pozdravem

zcela oddaný

Dr. Hugo H. Figulla.

²⁰ Niederschönhausen bylo do roku 1920 samostatnou obcí, dnes spadá do berlínské městské části Pankow.

²¹ Připojena poznámka jiným písmem: „nepovoleno“.

950 marek

slovy: devět set padesát marek jako náklady na stěhování potvrzuje, že od Německé orientální společnosti obdržel

Dr. Hugo H. Figulla.

Berlín, 17. prosince 1913.

Güterbock Hroznému, [Berlín], bez data (návrh)

Koncept dopisu

Velevážený pane profesore!

S radostí Vám oznamuji, že velice vítaný návrh pana prof. dr. Webera, abyste byl přizván ke spolupráci na publikaci boghazköiských textů, byl schválen pracovním výborem Německé orientální společnosti. Nicméně Vám nesmím zatajit, že některé strany zprvu vyslovily obavy, zda by finanční spoluúčast [rakouské] Císařské akademie věd z její strany nevyústila ve věcnou spolupráci. S ohledem na tyto obavy Vás prosím, abyste se zasadil o to, aby tato finanční spoluúčast neměla podobu podpory Německé orientální společnosti, nýbrž pro Vaši osobu, pro Vaši vědeckou práci poskytnutého příspěvku. Na druhé straně je samozřejmě ze strany Německé orientální společnosti neustále také veřejně výslovně uznáno, že Císařské akademii vděčíme za možnost Vaší spolupráce. Přála-li by si Akademie před vydáním Vámi zpracovávaných textů obdržet o tom zprávu, pak byste předtím musel s ohledem na § 4²² přiložených „Všeobecných stanov“ takové zprávy předložit v doslovném znění vedoucímu, který bude pověřen Německou orientální společností.

Pokládám si za čest předložit Vám současně návrh smlouvy s prosbou, abyste se k němu vyjádřil po dohodě s příslušnými pány. Ve zvláštním paragrafu na konci bude ještě nutné doplnit ujednání ohledně délky smlouvy a výpovědní lhůtě. Byl bych Vám vděčen, ráčil-li byste mi dát vědět, zdali jste v tomto směru již něco ujednal s panem prof. Weberem, nebo jak si přejete, aby na to bylo nahlíženo.

Závěrem si pokládám za čest ještě poznamenat, že ustanovení o „Publikační řadě Zpracování“²³ v § 6 „Všeobecných stanov“, jak uvidíte již z jejich

²² Poznámka: § 4 má následující znění: „Sdělení nebo předání opisů z boghazköiských tabulek třetím osobám jsou přípustné pouze se souhlasem a za zprostředkování vedoucího publikace.“

²³ V německém originále Publikationsreihe der Bearbeitungen.

znění, představují pouze zcela předběžná ujednání; přál-li byste si změny, pak Vás prosím, abyste se na nich dohodl přímo s panem prof. Weberem.

V dokonalé úctě

zcela oddaný²⁴

Hrozný Güterbockovi, Vídeň, 30. 12. 1913

Vaše Blahorodí!

Velevážený pane profesore!

Srdečný dík za Vás lask.[avý] dopis z 8. 12. t.[ohoto] r.[oku] a obzvláště za lask.[avé] sdělení, že jsem byl Německou orientální společností pověřen spoluprací na textech z Boghazköi. K tomuto dopisu příkládám i zvláštní poděkování Německé orientální společnosti a prosím Vás, abyste je nejlaskavěji Německé orientální společnosti sdělil.

Prosím také současně, abyste ráčil lask.[avé] prominout, že až dnes odpovídám na Váš ctěný dopis. Chtěl jsem odepsat, až se dozvím něco určitějšího o podpoře cesty do Cařihradu. Se zněním smlouvy souhlasím. Třetí stranou jsem byl upozorněn, že v § 5 Všeob.[ecných] stanov stojí, že dobře zachované tabulky mají být vyfoceny, aby mohly být opisy pořízeny v Berlíně. Byl jsem tážán, zda snad nemá být všechno dobře zachované rozluštěno v Berlíně, takže páni pracující v Cařihradě (a tedy i já) by se měli zabývat pouze fragmenty. Nejsem tohoto názoru, neboť se domnívám, že i v takových případech bude upřednostněno mnohem spolehlivější luštění za pomoci originálů před luštěním z fotografií, bude-li první způsob možný na základě vnějšího posouzení; přesto bych byl velmi vděčný za lask.[avé] sdělení ohledně toho, jak to hodlá DOG provést.

Co se týče podpory, od Akademie ji získám stěží. Je poukazováno na to, že se jedná o jinou učenou společnost, a že mé výstupy by nebyly publikovány ve spisech [vídeňské] Akademie. Obrátil jsem se proto na ministerstvo vyučování a doufám, že z této strany obdržím podporu. Základní příslib již mám; jedná se již jen o výši příslušné částky. V tomto případě je věcné vměšování ministerstva do záležitostí DOG samozřejmě zcela vyloučené. Pak obdržím příslušnou částku pouze já osobně. Bude snad možné v předmluvě poznamenat, že mi pobyt v Cařihradě umožnilo ministerstvo vyuč.[ování]?

Pokud se týká délky smlouvy (s panem prof. Weberem jsem v tomto směru nic nedojednal), pak bych velice uvítal co nejdelší trvání, to již z toho

²⁴ Protože se jedná o koncept, dopis není Güterbockem podepsán.

důvodu, že se budu moci na práci podílet jen s pravděpodobně velkými přerušeními. Budu tedy moci jen zčásti využít smlouvou cele vymezený čas. Pokládám si proto za čest, navrhnout trvání smlouvy 10 let. Výpovědní lhůtu rače, prosím, stanovit dle libosti.

Byl bych také velmi vděčen, kdyby mi Vaše Blahorodí lask.[avě] ráčilo dát vědět, kdo bude Německou orientální společností podporovaným pracovníkem na textech z Boghazköi.

Jakmile se dozvím bližší informace o vyhlídce na mou podporu ze strany ministerstva, dovolím si to Vašemu Blahorodí sdělit.

S opětovným srdečným poděkováním a výrazem dokonalé úcty, rovněž i s uctivými novoročními přáními

Váš zcela oddaný
Friedrich Hrozný.

Vídeň, 30/XII 13.
XVIII. Scheibenbergstr. 20.

Hrozný Německé orientální společnosti, Vídeň, 30. 12. 1913

Německé orientální společnosti
v Berlíně!

Níže nejoddaněji podepsaný se laskavostí pana tajemníka prof. dr. B.[runo] Güterbocka dozvěděl, že byl Německou orientální společností pověřen spoluprací na tabulkách z Boghazköi. Dovoluje si Německé orientální společnosti vyslovit za to své uctivé poděkování. Velice se raduje z toho, že byl uznán za hodna možnosti spolupracovat na velkolepém boghazköiském nález. Spatřuje v tom výraz důvěry a při svých pracích bude považovat za svou nejvyšší povinnost jí dostáti.

V dokonalé úctě zcela oddaný
Dr. Friedrich Hrozný,
Soukromý docent semit.[ských] jazyků na
Vídeňské univerzitě.

Vídeň, 30/XII 13.
XVIII. Scheibenbergstr. 20.

V archivu Náprstkova muzea se tyto zmíněné Všeobecné stanovy pro publikování tabulek z Boğazköy zachovaly. Bedřich Hrozný v předchozím dopise Güterbockovi (30. 12. 1913) udává, že se od „třetí strany“ dozvěděl

znění §5 těchto stanov („Von einer dritten Seite bin ich darauf aufmerksam gemacht worden, dass es in den Allgem.[einen] Grundsätzen § 5 heisst, ...“),²⁵ což svědčí o tom, že znění těchto stanov ještě neznal:²⁶

V Š E O B E C N É S T A N O V Y
pro
P U B L I K O V Á N Í T A B U L E K Z B O G H A Z K Ö I²⁷

=====

§ 1. Vedením uveřejňování klínopisných tabulek získaných z dosavadních německých archeologických vykopávek v Boghazköi je pověřen pan prof. dr. Otto WEBER.

Tomuto přísluší:

1) představení spolupracovníků, k jejichž svolení je nezbytný souhlas pracovního výboru D. O.-G.;

2) výběr textů pro jednotlivé svazky;

3) udělování povolení k tisku;

4) stanovení termínu uveřejnění.

Pokud se jedná o materiály z majetku Královských muzeí v Berlíně, je nutné vyžádat si k bodům 2) až 4) souhlasu příslušného ředitele oddělení.

§ 2. Publikace textů vyjde jako součást řady „Wissenschaftliche Veröffentlichungen der D. O.-G.“ Publikované svazky nemají obsahovat žádná zpracování, nýbrž fotografie textů, mechanické reprodukce obzvláště důležitých

²⁵ „Von einer dritten Seite bin ich darauf aufmerksam gemacht worden, dass es in den Allgem. [einen] Grundsätzen § 5 heisst, dass von gut erhaltenen Tontafel Photographien genommen werden sollten, damit die Abschriften in Berlin hergestellt werden können. Man fragte mich, ob vielleicht nicht alles gut Erhaltene in Berlin entziffert werden soll, sodass die in Konstantinopel arbeitenden Herren (und damit auch ich) sich nur mit Fragmenten zu beschäftigen hätten. Ich bin nicht dieser Ansicht, denn ich glaube, dass man auch in solchen Fällen die viel zuverlässigere Entzifferung mit Hilfe der Originale der Entzifferung mit Hilfe der Photographien vorziehen wird, wenn die erstere äusserlich möglich sein wird; doch ich wäre für frdl. Mitteilung darüber sehr dankbar, wie die DOG es damit halten will.“ (Dopis Hrozný Güterbockovi, 30. 12. 1913).

²⁶ Nicméně v jiném (nedatovaném) dopise mu Weber píše: „Závěrem si pokládám za čest ještě poznamenat, že ustanovení o „Publikační řadě Zpracování“ v § 6 „Všeobecných stanov“, jak uvidíte již z jejich znění, představují pouze zcela předběžná ujednání; přál-li byste si změny, pak Vás prosím, abyste se na nich dohodl přímo s panem prof. Weberem.“

²⁷ Náprstkovo muzeum v Praze, Fond Bedřich Hrozný, kart. 1, Ar.-Hroz. 1/4–5.

kusů a jako úvod zcela krátké popisy vnějšího nálezu originálů a údaje k obsahu textů.²⁸

§ 3. Spolupracovníci podléhají kontrole vedoucího. Tento podává Německé orientální společnosti jednou za rok zprávu o postupu prací.

§ 4. Uveřejnění nebo předání opisů z boghazköiských tabulek třetím osobám jsou povolena pouze se souhlasem a za zprostředkování vedoucího publikace.²⁹

§ 5. Neboť hlavní část tabulek se nachází v Cařihradě, převezme D. O.-G. prozatím náklady na ubytování jednoho spolupracovníka v C.[aři]hradě. Má být podniknuto vše, co může zkrátit dobu trvání tohoto závazku. Od dobře zachovalých tabulek mají být pořízeny fotografie, aby mohly být opisy zhotoveny v Berlíně: také má být usilováno o to, aby byly tabulky a úlomky, které potřebují konzervaci, převezeny do Berlína. Od počátku je třeba mít také na zřeteli to, aby byla práce v C.[aři]hradě organizována v tom smyslu, aby mohla být později dále vykonávána méně nákladnými pracovními silami.

§ 6. Je zamýšleno, vedle řady svazků textů, publikovat ve volném pořadí osmerkovou řadu „Zpracování“, v níž mají být nabídnuty překlady, ale i zpracování textů a samostatné studie historické a lingvistické povahy. Žádoucí je v první řadě, aby byly nabídnuty pokud možno současně s vydáním svazku textů v jednom sešitě „Zpracování“ transkripcí a pokus o překlad, eventuelně s historickým a jazykovým komentářem.

Zpracovatel publikace textů má přednostní právo na zpracování příslušného osmerkového svazku: nicméně vydání svazku textů nemá zpravidla utrpět p o d s t a t n ě zpoždění tím, že zpracovatel nebude s osmerkovým svazkem včas hotov. Tentýž má povinnost nabídnout svůj manuskript nejprve vedoucímu boghazköiské publikace k uveřejnění v této řadě „Zpracování“: tento závazek zůstává i po ukončení smluvního poměru po dobu dalších pěti let.

Osmerkové svazky mají být volně přístupné pro spolupráci všem kolegům z oboru. Mají umožnit spojení všeho bádání na boghazköiských textech.

Jednotlivá urovnání tohoto podniku zůstávají vyhrazena pozdějším ujednáním. Německé orientální společnosti nesmí z toho vzniknout žádné finanční zatížení.

²⁸ Totožného je znění § 5 Hrozného i Figulovy smlouvy (zde je dodáno slovo „ganz“, tj. „zcela krátké popisy“; v obou smlouvách termín „ganz“ chybí).

²⁹ Srv. znění § 3 v obou smlouvách: „Uveřejnění jakéhokoliv druhu nebo sdělení z boghazköiských tabulek třetím osobám jsou povolena pouze s výslovným a pro každý jednotlivý případ nezbytným souhlasem vedoucího.“

Vzhledem k tomu, že v § 5 právě citovaných stanov je uvedeno: „Neboť hlavní část tabulek se nachází v Cařihradě, převezme D. O.-G. prozatím náklady na ubytování jednoho spolupracovníka v C.[aři]hradě.“, je pravděpodobné, že jejich text byl sepsán v době, kdy se počítalo pouze s jedním badatelem, který by odjel do Cařihradu, tedy s Hugo Figullou. Začátkem prosince 1913 však DOG přistoupila na návrh prof. Webera, aby se na kopírování textů podílel i Bedřich Hrozný. V další korespondenci Hrozný dojednává zejména datum svého odjezdu do Cařihradu a začátek i délku trvání smlouvy.

Hrozný Güterbockovi, Vídeň, 11. 01. 1914

Velevážený pane profesore,

Srdečný dík za lask.[avý] dopis.

Byl bych Vám, velevážený pane profesore, velice vděčný, ráčil-li byste nejlaskavěji prosadit, aby byla smlouva stanovena pokud možno na 3 roky. Beztak budu v méně příznivé situaci než pan dr. Figulla, neboť budu moci tento čas kvůli přednáškám atd. jen velmi částečně využít. Mělo-li by to být ale zcela nemožné, pak jsem srozuměn i se dvěma roky.

Byl bych Vám, velevážený pane profesore, velice vděčný, ráčil-li byste mi lask.[avě] sdělit, kdy mohu jet do Cařihradu, dále zda pak mohu ihned začít s kopírováním hliněných tabulek. Pan prof. Weber mi svého času napsal, že přijede do Cařihr.[adu] koncem března a že bychom se tam event.[uelně] mohli setkat. Kdyby toto ale nebylo možné, tak napsal, že by věc zařídil tak, abych mohl začít i v takovém případě. Nyní je kvůli jeho cestě do Orientu velice obtížné se s ním přímo dohodnout. Chci mu napsat až poté, co obdržím podporu ministerstva.

I za lask.[avě] sdělení adresy pana dr. Figully bych byl velice vděčný.

S výrazem své dokonalé úcty

Váš zcela oddaný
Friedrich Hrozný.

Vídeň, 11/I 14.

XVIII. Scheibenbergstr. 20.

Hrozný Güterbockovi, Vídeň, 15. 01. 1914

Velevážený pane profesore,

Srdeč.[ný] dík za lask.[avý] dopis.

Jsem srozuměn, jak jsem napsal, i se 2 roky. Může být smlouva již uzavřena?

K otázce, zda mám jet do C.[ařihradu] již nyní nebo až později, mě přimělo Vaše lask.[avé] sdělení, že pan dr. Figulla je již v Cařihradě. Píši dnes panu prof. Weberovi a prosím ho o sdělení, kdy mohu jet do Cařihradu. Nicméně to záleží i na ministerstvu, kdy mi dá dovolenou. Prozatím jsem požádal o šestiměsíční dovolenou a odpovídající podporu.

Podpisuji s výrazem své znamenité úcty

Váš nejoddanější

Friedr. Hrozný.

Vídeň, 15/I 14.

XVIII. Scheibenbergstr. 20.

Hrozný Güterbockovi, Vídeň, 20. 01. 1914

Velevážený pane profesore!

Na doplnění svého posledního dopisu bych si rád dovolil učiniti návrh, aby byla smlouva uzavřena až poté, kdy budu již s určitostí vědět, od kdy od ministerstva dostanu dovolenou. Může se stát, že obdržím z finančních důvodů podporu a dovolenou až pro pozdější období; pak by smlouva již běžela, aniž bych z ní mohl mít užitek. Byl by tak pro mě zmařen drahocenný čas. Byl bych proto velmi vděčný za lask.[avé] přihlídnutí k mému podnětu.

Podpisuji s výrazem své dokonalé úcty

Váš zcela oddaný

Friedrich Hrozný.

Vídeň 20/I 14.

XVIII. Scheibenbergstr. 20.

Hrozný Güterbockovi, Vídeň, 23. 01. 1914

Velevážený pane profesore,

Srdečný dík za lask.[avé] zaslání smlouvy a obou lask.[avých] dopisů.

Když jsem posledně psal, že z finančních důvodů event.[uelně] obdržím podporu a dovolenou až pro pozdější období, pomýšlel jsem na možnost, že by mi byla poskytnuta podpora až snad pro II. pololetí 1914 nebo dokonce od 1. ledna 1915. Referent na ministerstvu mi totiž posledně řekl, že fond pro vědec.[ké] cesty je již velice přetížen a že proto asi až později na něj dosáhnou. Finance Rakouska jsou momentálně kvůli velkému zbrojení velmi omezené a tak se všude šetří. Z tohoto důvodu jsem prosil Vaše Blahorodí, aby ráčilo nejlaskavěji posečkat se stanovením počátečního termínu. Těší mě proto, že Vaše Blahorodí nenamítá nic proti tomu, abych nejprve vyčkal definitivního rozhodnutí ministerstva.

Ostatně doufám, že prosadím, abych podp.[oru] a dovolenou získal již od března, a pak by byl 1. březen právě velmi vhodný, neboť právě v březnu přijede do Cařihradu pan prof. Weber. Velice mi záleží na tom se s ním v Cařihradě setkat a být jím uveden do práce. Jakmile se nyní dozvím něco definitivního, dovolím si Vám, velevážený pane profesore, to ihned sdělit a zaslati podepsanou smlouvu.

Podepisuji s výrazem své dokonalé úcty

Váš zcela oddaný
Friedrich Hrozný.

Vídeň 23/I 14.

XVIII. Scheibenbergstr. 20.

V době, kdy se Bedřich Hrozný teprve dozvěděl o tom, že by se měl účastnit luštění boğazköyských klínopisných textů, dojednával znění smlouvy s Německou orientální společností a snažil se sehnat finance, které by mu umožnily dostat se do Cařihradu a nějakou dobu zde pobývat a bádat, přijel již první badatel, Hugo Heinrich Figulla, do Cařihradu, kde se zařizoval a začínal otvírat první bedny s tabulkami nalezenými v Boğazköy.

Jak z dochovaných dokladů uvidíme, Bedřich Hrozný o možnost dostat se k luštění textů intenzivně usiloval a v momentě, kdy ji získal, si této šance velice vážil – což neopomněl ve svých dopisech nadříceným vícekrát opakovat. Oproti tomu si Hugo H. Figulla zkomplikoval svůj pobyt v Cařihradě několika rozmíškami nejen s Bruno Güterbockem, ale i s badateli a svými spolubydlíci v Cařihradě, a všechny tyto konflikty jej připravovaly o nemálo času.

Nejen spory, ale i jejich následné řešení a psaní vysvětlení do Berlína jej stálo mnoho sil i času a Hrozný, který se podobných třenic vyvaroval, mezitím usilovně bádá a ve zpracování materiálů Figullu, který pobýval v Cařihradu o několik měsíců déle, s množstvím zpracovaných textů předběhl.

Jednou z prvních Figullových komplikací byl převod peněz z konta Německé orientální společnosti, který musel následně obhajovat, a posléze byl nucen i ustoupit.

Güterbock Figullovi, Berlín, 07. 01. 1914³⁰

NĚMECKÁ ORIENTÁLNÍ SPOLEČNOST

Zapsaná společnost

P r o t e k t o r: Jeho Výsost císař a král

Tajemník:
Dr. phil. Bruno Güterbock

BERLÍN W 10 62, dne 7. 1. 14.
~~33-Victoriast.~~
36, Maaßenstr.

Pan dr. Figulla,

Cařihrad.

= = = =

Velevážený pane!

Ke svému obrovskému úžasu jsem se dnes dozvěděl od pana dr. von Schwabacha, pokladníka Německé orientální společnosti, že jste již 31. prosince vyzvedl celou částku, jež byla převedena na Německou Orientální banku. To je samozřejmě zcela nepřipustné, naopak Vám přísluší vždy pouze obnos ve výši měsíčního platu. Když jsem výslovně nestanovil žádné takové časové omezení Vašeho práva disponovat touto částkou, pro niž jste tam na rok 1914 akreditován, byl jsem veden myšlenkou, že byste mohl snad příležitostně vzít za vděk možnosti, kdybyste si někdy při vzestalé potřebě mohl již před koncem měsíce vybrat zálohu z příštího měsíčního platu. Avšak nikdy bych nepřipadl na myšlenku, že byste již neprodleně po svém příjezdu vyzvedl celý obnos, z něhož máte po celý rok v Cařihradě hradit svůj pobyt, a který je v každém případě mnohem bezpečněji uložen v bance než ve Vaší úschově v penzionu či pronajatém bytě.

³⁰ DOG II. Ausgrabungen 3. Kleinasien, 3.2. Publikation der Boghazköi-Tafeln, 3.2.7. Korrespondenz 1914.

Musím Vás nyní ve jménu představenstva Německé orientální společnosti kategoricky požádat, abyste obratem zaplatil zpět do banky tyto již nyní neoprávněně vyzvednuté peníze. Budete muset poděkovat sám sobě, když banka nyní obdrží pokyn vydat Vám každý kalendářní měsíc vždy pouze obnos v hodnotě 600,- marek oproti Vašemu potvrzení, a budete-li se muset při náhlé potřebě předčasného vyplacení většího obnosu obrátit vždy nejprve sem, aby byla tamější banka odsud k předčasnému vyplacení zmocněna.

V dokonalé účtě³¹

Figulla Güterbockovi, Cařihrad 12. 01. 1914

Cařihrad, 12. I.

Pan prof. dr. Güterbock, Berlín.

Velevážený pane!

Váš dopis ze 7. t.[ohoto] m.[ěsíce] jsem obdržel včera a s rostoucím údivem jsem seznal jeho obsah a nemohu jinak, než v něm obsaženou výtku zcela rozhodně a kategoricky odmítnout.

Před mým odjezdem z Berlína (18. XII.) jste mi napsal, že mi ze strany DOG bude u „Banque Impériale Ottomane“ otevřen účet ve výši 7200 marek, který mi „je v celé výši kdykoliv k dispozici“ – rozumějme správně: kdykoliv. Tím jste mi sám vyhradil právo již nyní vyzvednout celou částku. Toto Vaše nařízení jsem mohl uvítat pouze s radostí a díkem: neboť zdejší poměry člověka nutí, aby již hned na začátku použil naráz větších prostředků, mj. na zaplacení nájemného na celý rok dopředu, vodného, pořízení základního vybavení do bytu, stálé výdaje na péči o hliněné tabulky.

Vybral-li jsem tedy již nyní celou částku u Banque impériale ottomane, stalo se tak, protože

1.) je mi nesympatické mít svůj plat u francouzské banky, zatímco jsou zde v místě další dvě německé banky, a

2.) protože jsem při vyzvedávání první měsíční splátky viděl, že jednání francouzské banky je pro mě nepohodlné, a proto mě i stojí mnoho času. Že byste si ale o mně mohl myslet, že přechovávám částku několik tisíc marek ve svém soukromém bytě, musím označit přinejmenším za podivné. Téhož dne, kdy jsem peníze vyzvedl, uložil jsem u „Deutsche Bank“ 360 Ltq³² na své jméno. Ponechávám na Vás, abyste se o pravdivosti tohoto tvrzení ujistil u přísl.[ušné] banky, nařídil jsem institutu, aby Vám poskytl případné

³¹ Podpis chybí, neboť se jedná o koncept dopisu.

³² Ltq – staré označení turecké liry.

informace. V každém případě nebude nikdo pochybovat o tom, že peníze jsou u tohoto institutu, v německých rukách, uschovány naprosto v bezpečí.

Poté, co jste mi jednou jednoznačně vymezil oprávnění smět kdykoliv vyzvednout zmíněnou částku, musím proti svévoli, s níž mi nyní toto právo hodláte zase uzmout, vznést energický protest, zejména proto, že mě tímto počínáním před bankou kompromitujete. Nezapomínejte, že musíte vůči učenci – i v zájmu DOG – zachovávat patřičnou úctu, a to tím spíše, byl-li Vám tento učenec doporučen příslušným úřadem.

V dokonalé účtě

Dr. Figulla.

Güterbock Figullovi, Berlín, 17. 01. 1914

17. 1. 14

Pan dr. F i g u l l a,

Cařihrad.

Velevážený pane!

V závěru svého dopisu z 12. ledna jste považoval za vhodné zdůraznit své postavení u č e n c e. Asi jste přitom zapomněl, že nemám o nic více a o nic méně nárok na tento čestný titul než Vy. Ani mi není známo, že bych vůči jinému učenci nedodržel patřičnou úctu. Toto na obranu vůči Vaším osobním poznámkám.

Věcně nemá tato záležitost ani v nejmenším co do činění s Vaším povoláním. Jedná se zcela o čisté obchodní otázku. Jak z Vašeho jednání, tak z Vašeho dopisu vyplývá tak mimořádná neznalost obchodních záležitostí, že se cítím nucen vyjádřit se obšírně.

Na základě Vaší smlouvy máte právo na měsíční plat 600,- marek. Německá orientální společnost by byla sama o sobě oprávněna vyplatit Vám na konci každého měsíce tuto částku poštovním převodem nebo jiným způsobem. Abyste byl ušetřen případného nepohodlí, byl zvolen způsob, že pokladník Německé orientální společnosti Vás v Cařihradě akreditoval zprvu na jeden rok. Dalším nezvyklým vstřícným krokem bylo, že i Vaše choť byla oprávněna manipulovat s účtem namísto Vás pro případ Vaší přechodné indispozice. Akreditace byla skutečněna samozřejmě u té banky, s níž je v obchodním styku bankovní dům našeho pokladníka. Nemůžete přeci požadovat, aby navazoval nové obchodní styky Vám k libosti. Ostatně se mýlíte, domníváte-li se, že jednání u Banque Impériale Ottomane je nepohodlné a zdlouhavé. Opomněl jste přitom, že každá banka musí, představí-li jí někdo jí dosud neznámý úvěrní list, přezkoumat řádně jeho identitu, dokonce i jedná-li se

o jeho vlastní depozitum, neřkuli hodlá-li disponovat cizím kontem. A bylo-li Vám „nesympatické“ míti svůj plat u jmenované banky, která ostatně není, pokud vím, vůbec francouzská, nýbrž mezinárodní, bylo Vám zajisté zcela možné, abyste mi tyto své patriotické obavy sdělil. Mohl jsem Vás pak zpravit o tom, že ty peníze vůbec „neležely“ v Cařihradě, nýbrž v Berlíně v bankovním domě pokladníka Německé orientální společnosti, a že toto konto smělo být zatíženo vždy pouze jedním Vaším výběrem financí.

Odvoláváte se na to, že jsem Vám 18. prosince 1913 napsal, že pro Vás až do konce roku 1914 otevřený kredit ve výši 7200,- marek je Vám až do výše této sumy kdykoliv k dispozici, a ráčíte označit za „svévůli“, že Vám hodlám toto „právo opět uzmout“. Nevěřil bych, že by se mohlo stát nezbytným výslovně zdůraznit, že tato výjimečná vstřícnost, již jsem Vám prokázal, byla myšlena pouze tak, že z částky, která Vám zcela náleží, budete smět kdykoliv vybrat p o d l e p o t ř e b y tolik, kolik byste právě potřeboval. V každém případě bych očekával, že vynechání – podle mého zcela samozřejmého – dodatku „podle potřeby“ Vámi nebude vykládáno a zneužito způsobem, který odporuje běžným zvyklostem v obchodním jednání. Toto mé očekávání bylo tím spíše oprávněné, když jste mi svou odpověď na můj zmíněný dopis z 18. na 19. prosince dal najevo, že jste mu rozuměl tak, jak byl míněn. Dotazujete se mě v něm, zda si ohledně Vašeho platu přeji m ě s í č n í potvrzení, nebo zda postačuje Vaše potvrzení vystavené bance, – rozumějme správně: m ě s í č n í. A pouze o měsíčním platu je také řeč ve Vaší smlouvě.

Vy jste si zjevně vůbec neuvědomil, že jste předčasným vyzvednutím celkové částky Německou orientální společnost přímo poškodil. Záměrem představenstva bylo, jak bylo řečeno, zatížit pokladnu Německé orientální společnosti vždy pouze tou částkou, již vždy vyzvednete. Svým svévolným postupem jste zredukoval majetek Německé orientální společnosti u jejího pokladníka o částku, jejíž roční úroky, za předpokladu měsíčního výběru, činí plnou čtvrtinu Vašeho měsíčního platu. Tím, že se to stalo ještě před koncem roku, se Německá orientální společnost navíc dostala do nepříjemné situace, že při uzavření svého konta ke 31. 12. 1913 namísto úroku u bankovního domu svého pokladníka naopak přechází do nového roku s debetním saldem. Neboť peníze, z nichž musí Německá orientální společnost hradit své výdaje v roce 1914, tedy i vyplacení Vaší mzdy, získává přirozeně až v průběhu tohoto roku. Neměl jste tedy v žádném případě právo ještě před začátkem roku disponovat celou částkou 7200,- ve svůj prospěch. Dále Vás žádám, abyste uvážil, jaká situace by nastala, kdybyste Vy a Vaše choť řekneme při pouličních nepokojích nebo při příležitostné plavbě lodí přišli nešťastnou náhodou o život: pak by tyto peníze, uložené u Vámi preferované

banky na V a š e jméno, připadly Vaším dědicům a vyžadovalo by náročné soudní kroky prokázat, že tyto ještě nevyzvednuté částky nepatří Vám, nýbrž Německé orientální společnosti.

Doufám, že z tohoto výkladu vyvodíte, jak neuváženě jste jednal, a musím Vás, jako již 7. ledna, i dnes opětovně ve jménu představenstva Německé orientální společnosti kategoricky požádat, abyste obratem zaplatil zpět do Banque Impériale Ottomane na účet Německé orientální společnosti tyto neoprávněně již nyní vyzvednuté peníze.

V dokonalé účtě

Figulla Güterbockovi, Cařihrad, 23. 01. 1914

Cařihrad, 23. I. 1914.

Pan prof. dr. Güterbock,

Berlín.

Velevážený pane!

Váš dopis ze 17. t.[ohoto] m.[ěsíce] jsem obdržel.

Dnes jsem na Vaši žádost zaplatil zpět u Banque impériale ottomane 300 Ltq, přikládám potvrzení z banky a dávám tuto částku k dispozici Německé orientální společnosti. Měla-li tato kvůli mě utrpět škodu, pak toho lituji, musím však rozhodně odmítnout, aby byla přičítána vina mně. Ačkoliv máte pravdu, že jsem nezkušený v obchodních záležitostech, pak je mi přesto natolik známo, že všude je zvykem držet se přesně psaného slova, a že zamýšlená omezení musí být také vyjádřena.

Dovolte mi ještě jedno slovo pokud jde o vstřícnost Německé orientální společnosti. Společnost se zavázala vyplatit mi honorář 6000 marek – ne 7200, jak mi omylem podruhé píšete – „v měsíčních předem splatných částkách“ jako honorář za „třídění, uspořádání a vydávání tabulek z Boghazkői“, tedy služba za službu, o vstřícnosti by tedy mohla být řeč pouze tehdy, kdyby mi společnost, jak se stalo podle znění Vašeho dopisu z 19. pros.[ince], nad smluvní podmínky přiznala volné disponování roční částkou; to však nebyl, jak mi nyní píšete, ten případ. Pokud jde o další vstřícnost, tedy účtování mé choti, pak si dovoluji i zde být jiného názoru – přinejmenším to nemohu považovat za nijak mimořádné –; neboť

1.) DOG mi může měsíční splátky přeposílat poštovní poukázkou, pak je moje choť beze všeho oprávněna k finančním operacím

nebo 2.) mi může doručit šek vystavený na přísl.[ušnou] částku u určité banky, pak musí tato vyplatit částku uvedenou na šeku dokonce každému doručovateli

nebo 3.) mi může nechat přepsat jednotlivé částky na mé konto u vybrané banky, pak je to záležitost mezi mnou a bankou, kdo je namísto mě oprávněn k finančním operacím. V žádném z těchto případů nemá DOG každopádně žádný zájem na tom, kdo za mě potvrzuje příjem. Otevírá-li mi nyní společnost kreditní konto, u kterého pro sebe vyhrazuje zájem na potvrzení o vyplacení, pak to znamená poškození mých zájmů, pro něž mi právem musí opatřit úlevu, např. tím, že jiná osoba bude připuštěna k finančním operacím.

Protože nyní uhradím zpět výše zmíněnou částku, považuji za svou povinnost přiložit účet za zbytek sumy. Mně poskytnutý kredit dosahoval částky 7200 marek, která podle mého názoru sestávala z 6000 marek, částky mého ročního platu, a 1200 marek na výdaje v rámci mé činnosti týkající se tabulek z Boghazköi. Z poslední částky jsem dosud upotřebil 40 marek.

Z prve jmenovaných 6000 marek jsem vyzvedl:

1. svůj měsíční plat za leden	500 M
2. za roční nájemné <u>apod.</u>	<u>(60 Ltq) = 1110 “</u>
celkem	1610 M.

Z toho vyplývá:

Kredit	7200 M
<u>Výdaje</u>	<u>1650 “</u>
Zbytek	5550 “

Na závěr Vás žádám, abyste mi, vzhledem ke zdejším poměrům, dal k dispozici můj roční plat rozdělený na plat a nájemné (4890 + 1110 marek) tak,
264½ + 60 Ltq,

abych na začátku roku obdržel celý obnos na nájemné, které musím zaplatit na celý rok dopředu, a zbytek v měsíčních splátkách. Rovněž Vás žádám, abyste mi sdělil, v jaké podobě budu od nynějška dostávat své měsíční splátky.

V dokonalé účtě
dr. Figulla.

Güterbock Figullovi, Berlín, 30. 01. 1914**NĚMECKÁ ORIENTÁLNÍ SPOLEČNOST**

Zapsaná společnost

P r o t e k t o r: Jeho Výsost císař a králTajemník:
Dr. phil. Bruno GüterbockBERLÍN W 10 62, dne 30. 1. 14.
~~33-Victoriast.~~
36, Maaßenstr.

Pan dr. Figulla,

Cařihrad.

= = = = =

Velevážený pane!

Váš dopis ze 23. t.[ohoto] m.[ěsíce] jsem obdržel.

Pokud jde o výši Vašeho ročního platu, skutečně jsem se zmýlil. Nepřísluší Vám 7200,- marek, nýbrž celkem 6000,- marek. Z toho vyplývá, že Vám zůstává k dispozici nyní ještě kolem 4350,- marek. Pan pokladník Německé orientální společnosti Vás dnes u Banque Impériale Ottomane opět akreditoval do výše 4500.- marek s tím, že máte být oprávněn měsíčně vyzvednout 400.- marek. Budete-li zamýšlet tuto částku překročit, prosím Vás, abyste mi to v každém jednotlivém případě ráčil dostatečně předem sdělit. Já pak zařídím nezbytné.

V dokonalé úctě

*Bruno Güterbock*³³**Figulla Güterbockovi, Cařihrad, 30. 01. 1914**

Cařihrad, 30. led.[na] 1914.

Pan prof. dr. Güterbock,

Berlín.

Velevážený pane!

Od pana tajného rady Delitzsche jsem obdržel dopis, který odkazuje na můj nedávno Vám adresovaný dopis. Nechal jsem se od něj poučit a prosím Vás tímto o prominutí za to, čeho jsem se dopustil.

V dokonalé úctě

dr. Figulla.

³³ Vlastnoruční podpis.

Figulla Güterbockovi, Cařihrad, 05. 02. 1914

Cařihrad, 5. II. 1914.

Pan prof. dr. Güterbock,

Berlín.

Velevážený pane profesore!

S velkým díkem potvrzuji přijetí Vašeho dopisu ze 30. I./3. II. t.[ohoto] r.[oku], v němž mi poukazujete nový kredit.

Dovolte mi ještě, prosím, otázku týkající se částky 4350 marek mého zůstatku. Zjevně jste odečetl z mnou vrácených 5550 marek částku 1200 marek, jež byla předtím akreditována navíc, přičemž mnou požadovaných 40 marek za režijní náklady stavíte mimo účet. Nyní jsou však po nálezů tabulek z Boghazköi nezbytné rozsáhlé a nákladné očišťovací a konzervační práce, a musím Vás proto prosit, abyste mi k tomuto účelu dal k dispozici částku, do níž by mohlo být započítáno i výše zmíněných, mnou již utracených 40 marek, takže můj zůstatek by v tomto případě činil ještě 4390 marek.

Kromě toho si dovoluji Vám sdělit, že jsem si dnes v bance vyzvedl 400 marek splátky platu za únor, a že mi bylo nicméně bankou vyplaceno o 100 marek navíc. Nejprve jsem tuto druhou částku odmítl a přijal jsem ji teprve tehdy, když mi bylo sděleno, že se tak děje pro zjednodušení budoucího účtování. Dovoluji si nyní dotaz, zda jste s tímto přeplatkem srozuměn a zda smím tuto částku 100 marek použít na výše zmíněné výdaje. V tomto případě bych na konci roku odečetl své výdaje, nebo k jinému datu, které mi stanovíte.

V dokonalé úctě

Hugo H. Figulla.

Figulla Güterbockovi, Cařihrad, 22. 02. 1914

Cařihrad, 22. II. 1914.

Velevážený pane profesore!

Promiňte, odpovídám-li na Vaš dopis až dnes. Do definitivního bytu starého stylu jsem se mohl nastěhovat až 1. ún.[ora] a musel jsem všechen svůj čas obětovat zařizování.

S Vašimi pokyny jsem srozuměn, a měl bych tedy nyní pro Vás na odečtení přes 140 marek na výdaje. Jednorázové výdaje byly nutné za mísy a hrnce na pojmání kyseliny solné, dále za plechové nádoby na omývání očištěných tabulek a potom za lihový vařič a hrnce na ohřívání klišu. K tomu přistupují ještě průběžné výdaje za kyselinu solnou, líh a kliš, na které potřebuji každých 8 dní asi 25 piastřů. Čištění prvních 3 beden bude vyžadovat ještě 5–6 týdnů.

Asi za 3 týdny sem dorazí pan prof. Weber.

V dokonalé úctě
zcela oddaný
dr. Hugo H. Figulla.

Hrozný Güterbockovi, Vídeň, 24. 02. 14

Velevážený pane profesore,

Byl bych Vám, velevážený pane profesore, velice vděčný, kdybyste mi laskavě ráčil sdělit, jak zní adresa pana prof. dr. Webera pro únor a březen. V polovině ledna jsem panu prof. Weberovi napsal do Mosulu, neboť mi sdělil, že pro odesílky po 10. prosinci je platná adresa „Mosul, Německý konzulát“. Dosud jsem však neobdržel žádnou odpověď. Speciálně jsem se ho dotazoval, kdy přijede do Cařihradu a kdy tam mám přijet. Pro mě by bylo velmi důležité se toto dozvědět, neboť až poté mohu sdělit ministerstvu přesný termín začátku dovolené. Rád bych proto panu prof. Weberovi opět napsal.

Doslýchám se z ministerstva, že moje věc stojí dobře, a doufám, že Vám budu moci, velevážený pane profesore, co nejdříve zaslat podepsanou smlouvu.

Prosím o lask.[avou] odpověď a podepisuji s výrazem své znamenité úcty
Váš nejoddanější
doc. dr. Friedr.[ich] Hrozný.

Vídeň 24/II 14.

XVIII. Scheibenbergstr. 20.

Hrozný Güterbockovi, Vídeň, 27. 02. 1914

Velevážený pane profesore,

těší mě, že Vám mohu oznámit, že jsem právě od c. k. ministerstva vyučování³⁴ obdržel kladné vyřízení mé žádosti o dovolenou a podporu. Prozatím získávám šestiměsíční dovolenou a podporu 2000 korun. Pokud by toto nestačilo, pak si pan ministr vyhrazuje povolit mi dodatečnou podporu. Věřím však, že mi toto postačí, tím spíše že budu pobírat svůj další plat. A také pro mě nebude obtížné – doufám – dosáhnout prodloužení mé dovolené.

³⁴ Ministerstvo kultu a vyučování, po roce 1918 přejmenované na Ministerstvo školství a národní osvěty.

Dovoluji si nyní Vašemu Blahorodí zaslat přiloženou smlouvu opatřenou mým podpisem. Pokud jde o počáteční datum, pak bych Vám byl, velevážený pane profesore, velice zavázán, kdyby mohl být stanoven 21. březen (jak jsem naznačil tužkou). Toto by totiž formálně nepůsobilo téměř žádné obtíže; pak bude jednoduše vsunuta číslovka 2 před slova „1. března“, aniž by byla sepsována nová smlouva. Pan prof. Weber mi svého času napsal, že koncem března přijede do Cařihradu.

Velice rád bych chtěl samozřejmě také panu prof. Weberovi sdělit kladné vyřízení své žádosti a také ho poprosit o sdělení, kdy přijede do Cařihradu. Smím Vás, velevážený pane profesore, prosit o lask.[avé] sdělení současně adresy pana prof. Webera?

Podepisuji s výrazem své znamenité úcty

Váš nejoddanější

doc. dr. Friedrich Hrozný.

Vídeň 27/II 14.

XVIII. Scheibenbergstr. 20.

Hrozný Güterbockovi, Vídeň, 06. 03. 1914³⁵

Velevážený pane profesore,
srdečný dík za lask.[avý] dopis z 1. března.

Dovolil jsem si 27. ún.[ora] zaslat Vašemu Blahorodí podepsanou smlouvu do Berlína (rekomando) a současně sdělit, že jsem od ministerstva prozatím obdržel 6iměsíční dovolenou a podporu (2000 korun). Doufám, že dopis byl Vašemu Blahorodí přeposlán do Lovrany³⁶ a mezitím tam již dorazil.

Velice by mě mrzelo, kdyby pan prof. Weber musel jeti nejprve do Berlína, neboť bych již velmi rád jel do Cařihr.[adu]. Počítal jsem s tím, že do Cařihradu budu moci jet ve 2. polovině tohoto měsíce. Nemohlo by to přeci jen být zařízeno tak, abych mohl, kdyby se měla cesta pana prof. dr. Webera do Cařihradu zpozdit, začít s prací již dříve? Dnes ohledně toho napíši panu prof. Weberovi. Vaše Blahorodí jistě pochopí, že by mě velice bolelo, kdyby se mi nedostávalo takové důvěry jako panu dr. Figulloví.

³⁵ Tento dopis je mezi dokumenty DOG omylem uveden pod „Wien, 06. 02. 14“, na základě chybného data, které udal B. Hrozný. Hrozný však v dopise děkuje za dopis z 1. března a dále píše: „Dovolil jsem si 27. ún.[ora] zaslat Vašemu Blahorodí podepsanou smlouvu do Berlína (rekomando)“ („Ich habe mir am 27. Febr. erlaubt, Euer Hochwohlgeboren nach Berlin den unterzeichneten Vertrag (rekommandiert) zu senden.“).

³⁶ Lovran, italsky Laurana – chorvatské přímořské letovisko.

Za několik dní vyjde můj spis „Obilí ve staré Babylonii“; dovolím si jeden jeho exemplář zaslat i Vašemu Blahorodí.

Podepisuji s výrazem své znamenité úcty

Váš nejoddanější
Friedrich Hrozný.

Vídeň 6/II⁽¹⁾³⁷ 14.

XVIII. Scheibenbergstr. 20.

Hrozný Güterbockovi, Vídeň, 11. 03. 1914

Velevážený pane profesore,

Srdečný dík za lask.[avé] zaslání již podepsané smlouvy, již jsem právě obdržel. Prosím Vás dále, abyste ráčil přijmout můj nejvřelejší dík za Vaši laskavou námahu spojenou s uzavřením této smlouvy.

Od pana prof. Webera jsem právě obdržel dopis, kde mi sděluje, že asi 27/III. přijede do Suez a odtamtud mi zatelegrafuje, zda a kdy přijede do Cařihradu. Měl-li by pan prof. Weber jet přes Vídeň, pak by mě velice těšilo ho zde přivítat.

Tímto Vám, velevážený pane profesore, ještě jednou nejsrdečněji děkuji, podepisuji s výrazem své znamenité úcty

Váš nejoddanější
Friedr.[ich] Hrozný.

Vídeň 11/III 14.

XVIII. Scheibenbergstr. 20.

Druhá část článku bude uveřejněna v čísle 54/2018.

³⁷ Viz komentář ohledně datace v úvodu dopisu.

RESUMÉ

SMLOUVA O VYDÁVÁNÍ CHETITSKÝCH TEXTŮ
A ROZLUŠTĚNÍ CHETITSKÉHO JAZYKA

Kultury starověkého Předního východu, které po svém zániku zmizely z mapy světa a upadly v zapomnění, byly v novověku jen pozvolna a obtížně znovuobjevovány. Expedice a archeologické výkopy na Předním východě přinášely zejména od 19. století objevy zaniklých měst i jejich kultur, a spolu s nimi i hliněných tabulek popsaných klínovým písmem. Nejprve se podařilo rozluštit jazyky Mezopotámie, akkadštinu a sumerštinu, které otevřely cestu k poznání rozsáhlých písemných pramenů i staroorientální literatury. Když bylo na počátku 20. století uprostřed Anatólie objeveno zapomenuté hlavní město bývalé Chetitské říše, byly i zde nalezeny tabulky popsané klínovým písmem, ale v dosud neznámém a zcela nesrozumitelném jazyce, chetitštině.

V Archivu Německé orientální společnosti jsou uchovávány dokumenty z doby, kdy se tato společnost ujala vydávání nalezených textů a hledala vhodné badatele, kteří by zvládli tento obtížný úkol. Kromě německého orientalisty Hugo H. Figully vyslala do Istanbulu českého badatele působícího ve Vídni, Bedřicha Hrozného, kterému se díky jeho neúnavné práci a rozsáhlým lingvistickým znalostem podařilo neznámý jazyk rozluštit. Svůj objev představil 24. listopadu 1915 v Berlíně a jeho přednáška byla mezníkem nejen ve staroorientálním bádání, ale i srovnávací jazykovědě a dalších příbuzných oborech.

Prezentované dokumenty z Archivu Německé orientální společnosti (zde přeložené do českého jazyka) jsou přímou dokumentací nejen vyjednávání účasti Bedřicha Hrozného na tomto projektu, ale i pobytu Hrozného v Istanbulu v první polovině roku 1914, v klíčovém období luštění těchto textů, a o okolnostech transkribování prvních chetitských písemných materiálů.

Klíčová slova: Bedřich Hrozný, Německá orientální společnost, chetitský jazyk, rozluštění chetitštiny, klínopisné tabulky, Boğazköy, Istanbul, Hugo Heinrich Figulla, Otto Weber, Bruno Güterbock, Eckhard Unger, chetitologie

SUMMARY

*THE AGREEMENT ON THE PUBLICATION OF THE HITTITE TEXTS
AND THE DECIPHERMENT OF THE HITTITE LANGUAGE*

The cultures of the ancient Near East, which after their decline had disappeared from the map of the world and had faded into obscurity, were rediscovered in Modern period, albeit slowly and with great difficulty. Expeditions and archaeological excavations in the Near East, especially since the 19th century, have led to discoveries of vanished cities and their cultures and with them also clay tablets covered with cuneiform script. At first, the languages of Mesopotamia – Akkadian and Sumerian – were deciphered, which made it possible to understand a great number of written sources and ancient oriental literature. At the beginning of the 20th century, when the forgotten capital of the former Hittite Empire was discovered in the middle of Anatolia, tablets covered with cuneiform script were found as well, although in what at the time was an unknown and incomprehensible language, Hittite.

The Archive of the German Oriental Society holds documents from the period when this society began to publish these texts and sought after researchers who could accomplish such a difficult task. Apart from German orientalist Hugo H. Figulla, the society sent one more scholar to Istanbul, Czech philologist Bedřich Hrozný, who had been working in Vienna, and who managed to decipher the unknown language thanks to his extraordinary diligence, enthusiasm and broad linguistic skills. He presented his discovery in a lecture in Berlin on 24 November 1915, which marked a turning point not only in ancient oriental research but also in comparative linguistics and other related disciplines.

The presented documents from the Archive of the German Oriental Society (here in Czech translation) constitute primary documentation not only of the negotiations around Bedřich Hrozný's participation in this project but also of Hrozný's stay in Istanbul during the first half of 1914 – a crucial period in the decipherment of these texts – and the circumstances under which the first Hittite written sources were transcribed.

Keywords: Bedřich Hrozný, German Oriental Society, Hittite language, decipherment of the Hittite language, cuneiform tablets, Boğazköy, Istanbul, Hugo Heinrich Figulla, Otto Weber, Bruno Güterbock, Eckhard Unger, Hittitology

Translated by Evan W. Mellander, Ph.D.

Mgr. Šárka Velhartická, Ph.D.
Centrum pro interdisciplinární výzkum
Filozofická fakulta
Univerzita Hradec Králové
Česká republika
Mailing address:
Via Guidino 13
6900 Lugano
Switzerland
e-mail: velharticka@centrum.cz